

WERKAGENDA JEUGD

Werkgroep integrale aanpak 16-27 jarigen

Aanbevelingen

Aan: AOZW, AO Jeugd, AO Participatie

Van: Werkgroep integrale aanpak 16-27 jarigen

Datum: 14 juni 2016

Onderwerp: Aanbevelingen voor gemeentelijk beleid t.b.v. 16-27 jarigen (versie 0.5)

Aanleiding

De werkgroep integrale aanpak 16-27 jarigen heeft de opdracht om aanbevelingen op te stellen voor gemeentelijk beleid om op integrale wijze invulling te geven aan de ondersteuningsnoodzaak van 16 tot 27 jarigen. Doel is om knelpunten in de continuïteit van ondersteuning door leeftijdsgrenzen, schotten en elkaar tegenwerkend beleid en regels aan te pakken. Hierdoor wil de werkgroep een bijdrage leveren aan de transformatiedoelstelling die gemeenten in Holland Rijnland zich naar aanleiding van de transitie jeugdhulp, Wmo en invoering Participatiewet hebben gesteld.

Inleiding

Iedere jongere in onze regio moet de kans krijgen om zich te ontwikkelen en om 'naar vermogen' actief deel te nemen aan onze maatschappij. Er zijn jongeren die daarbij extra hulp en ondersteuning nodig hebben. Dit geldt ook voor jongvolwassenen die met 18 jaar meerderjarig zijn, maar daarmee niet automatisch zelfstandig kunnen functioneren in onze maatschappij.

Op grond van signalen dat zich knelpunten voordoen in de hulpverlening aan jongeren van 18 jaar en ouder, heeft voormalig minister Rouvoet in 2009 een onderzoek laten verrichten door het Verweij Jonker Instituut.

De belangrijkste knelpunten die in het onderzoek naar voren kwamen zijn:

1. onduidelijkheid over wie verantwoordelijk is voor de zorg voor deze doelgroep;
2. een tekort aan een passend hulpverleningsaanbod, het ontbreken van de juiste expertise over deze groep en een slechte aansluiting tussen jeugd- en volwassenenzorg;
3. het vrijwillige karakter van de hulpverlening na het 18e levensjaar.

Sinds de invoering van de jeugdwet op 1 januari 2015 zijn dit nog steeds grote knelpunten. Echter de oorzaken én oplossingen liggen nu meer en meer bij de gemeenten. Ook op de terreinen van (passend) onderwijs, voortijdig schooluitval, begeleiding op de werkplek en naar werk, schuldhulpverlening en huisvesting is de gemeente in samenwerking met onderwijs, sociale partners en hulpverlening- het centrale punt waar een integrale aanpak knelpunten kan oplossen. Voorwaarde voor

een integrale aanpak is dat gemeentelijke diensten vanuit een gezamenlijke visie, een gezamenlijk beeld en elkaar aanvullende of versterkende opdrachten werken.

Niet alle 'kokers' bij gemeenten binnen regio Holland Rijnland werken op dit moment op de zelfde schaal. Jeugdhulp wordt in regionaal verband ingekocht, behalve voor Alphen aan den Rijn en Kaag & Braassem. Beleid en uitvoering bij werk en inkomen (W&I) en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zijn soms sub-regionaal en soms lokaal belegd. Dit gegeven maakt dat de werkgroep Integrale aanpak geen regionale aanpak kan voorstellen. Wel kan zij komen met aanbevelingen voor gemeenten. Om verder te kunnen met de opdracht is het voor de werkgroep nodig dat de gemeenten in kunnen stemmen met deze aanbevelingen. Deze instemming vormt de basis voor een gemeenschappelijke visie op de problematiek, oplossingsrichtingen en daarmee de opdracht van de werkgroep integrale aanpak.

Een integrale aanpak daadwerkelijk realiseren vraagt om heldere keuzes, Keuzes die consequenties hebben, soms tegen bestaande wet- en regelgeving of beleid in. In de inkoop worden de aanbieders al uitgedaagd om meer te innoveren (transformatie), gericht op samenwerking en een integrale aanpak. Voor gemeenten is een innovatiebudget, in deze overgangsfase, een ondersteunend middel om de integrale aanpak te realiseren,

De hieronder opgeschreven aanbevelingen kunnen, na instemming van ieder afzonderlijk college, verder worden uitgewerkt tot een plan van aanpak. De grondslag van deze aanbevelingen ligt onder andere in een onderzoek gedaan door de gemeente Leiden en verwoord in de nota "Voor alle jongeren perspectief". Hiernaast is input geleverd door de kennis uit de werkgroep Integrale Toegang met diverse achtergronden (Jeugd, Wmo, Werk & Inkomen, Jeugd & GezinsTeams, sociaal team, Regionaal Bureau Leerplicht en Tijdelijke werkorganisatie inkoop jeugdhulp Holland Rijnland).

Aanbevelingen:

Ontschotting en samenwerking tussen de verschillende gemeentelijke uitvoeringsorganisaties / clusters is randvoorwaarde om doorlopende lijnen voor jongeren te realiseren.

In 2015 hebben gemeenten, door alle veranderingen die de decentralisatie jeugdhulp & Wmo en invoering Participatiewet met zich meebrachten, zich met name gericht op het leveren van hulp, het opdoen van kennis en contacten met het veld. Nu is het tijd om verder te investeren in ontkokering en de samenwerking tussen afdelingen binnen de gemeentelijke organisaties. De werkgroep doelt hiermee niet alleen op de afdelingen "binnen" de gemeente (beleid en uitvoering van) jeugd, Werk & Inkomen en Wmo, maar ook de Stadsbank, het Regionaal Bureau Leerplicht, Maatschappelijke Opvang en beschermd wonen. In jaarplannen en werkafspraken kunnen hierover concrete doelen worden vastgelegd.

Maak innovatieve oplossingen financieel mogelijk

Op dit moment vallen er jongeren tussen de mazen van het net doordat zij niet langer 'onder de Jeugdwet vallen', niet passen binnen de definitie van Beschermd Wonen, en zijn 'te licht' bevonden voor hetgeen de Wmo aan begeleiding biedt. Naast organisatorisch ontschotten is het dan ook van belang financiële schotten waar dat nodig is weg te nemen. Op die manier kan maatwerk geboden worden; ongeacht de wet of regel waar iemand onder valt. De werkgroep beveelt aan om per gemeente een financiële werkwijze in te richten die de jongere centraal zet en de

professional in staat stelt te kunnen inzetten wat nodig is: maatwerk. Dit kan een apart integraal budget zijn, Ook kan een gemeente er voor kiezen een virtueel integraal budget neer te zetten waarbij goed geregistreerd wordt wat er daadwerkelijk wordt ingezet, en waarbij de verrekening achteraf plaatsvindt. Dit zijn afwegingen die gemeenten zelf moeten maken.

Laat niet los voordat iemand een dak boven zijn hoofd en zinvolle dagbesteding heeft en iemand die naast hem/haar staat

Spreek met elkaar af (aanbieders, gemeenten, JGT's, SWTs) dat een jongere niet losgelaten wordt totdat voldaan is aan drie randvoorwaarden: een dak boven het hoofd, passend zinvolle dagbesteding (dat kan onderwijs zijn, werk, dagbesteding of behandeling), en een mentor of social parent aan zich gekoppeld heeft. Uit onderzoek blijkt dat een stevig sociaal netwerk om een jongere heen, een belangrijke randvoorwaarde is voor een gezonde ontwikkeling. Regel rondom enigszins kwetsbare jongeren een mentor of sponsor, bij voorkeur uit de eigen leefomgeving. Lever steeds maatwerk. Wat heeft deze jongere nodig om verder te gaan. Als dit geen hulpverlening betreft maar een opleiding, bemiddeling in schulden, inkomen of huisvesting, Maak dit mogelijk door creatieve en innovatieve oplossingen te bedenken. Onderzoek daarbij mogelijkheden binnen, en soms buiten, wet- en regelgeving om belemmeringen vroegtijdig aan te pakken en perspectief te bieden. Juist hier geldt dat investering aan de voorkant veel duurdere zorg in het latere leven kan voorkomen.

Zorg voor tijdige voorbereiding: Perspectiefplan gereed bij 17,5 jaar

Tijdige voorbereiding en het werken met een perspectiefplan wordt in de inkoopvoorwaarden van jeugdhulpaanbieders opgenomen. Dit stimuleert partijen om ruim voor de 18^e verjaardag met de jongere toe te werken naar zelfstandigheid. Speciale aandacht dient uit te gaan naar jongeren die uit een intramurale setting uitstromen en er nog enige vorm van verblijf nodig is. Een meer geleidelijke afbouw en loslaten als onderdeel van de behandeling. Daarnaast moet het regel worden om samen met de jongere om de tafel te gaan om te bespreken wat er na de 18e verjaardag nodig is op alle leefgebieden (beschermde of begeleid wonen, werk/school, zorg en/of hulpverlening). Maak de verbinding met elkaar als één team rondom de jongere en stel een Perspectiefplan op dat alle relevante leefdomeinen beslaat. Leg met alle betrokkenen vast wie de regie voert. Maak het perspectief leidend voor regievoering en ondersteuning, niet kalenderleeftijd. Hou daarbij voor ogen of de hulp tijdelijk of blijvend is. Is er nog tijdelijk jeugdhulp nodig? Of is het blijvende problematiek? Wat is verder aan de orde en behoeft aandacht? Neem alle leefgebieden en indien mogelijk het systeem (de familie) van de jongere hierin mee. Koppel de jongere aan een informele mentor of 'social parent' die gedurende langere tijd naast de jongere blijft staan. Zorg tenslotte voor een geleidelijke warme overdracht en als het mogelijk is, geen wisseling in professionals maar doorlopende begeleiding. Het Perspectiefplan is feitelijk een voortzetting van de methodiek 1Gezin/1Plan: het is geen nieuw of parallel plan maar bouwt voort op wat er al bestaat.

Investeer in de verbinding tussen jeugd- en gezinsteams, sociale (wijk)teams, werk en inkomen, beschermd wonen, huisartsen, onderwijs en specialiserende aanbieders

Naast interne ontschotting en ontkokering tussen de gemeentelijke organisaties zelf, is het belangrijk om verder te investeren in de verbinding tussen partners in de stad of regio. Snelle, korte lijnen tussen professionals van het jeugd- en gezinsteam, het onderwijs, het sociaal (wijk)team, huisartsen, aanbieders jeugd en Wmo (en GGZ), werk en inkomen, de Stadsbank en maatschappelijke opvang kunnen het verschil gaan maken voor de jongere in een kwetsbare positie. Fungeren deze nu soms nog teveel als losse entiteiten, adviseert de werkgroep samenwerking en kruisbestuiving actief te stimuleren zodat gedaan wordt wat nodig is. En professionals in staat gesteld worden het verschil te kunnen maken.

Omdat het onderwijs een belangrijke vindplaats is voor jongeren, vraagt de verbinding met het onderwijs speciale aandacht.. Alle jongeren in het Voortgezet Speciaal Onderwijs en Praktijkonderwijs werken met een Ontwikkel Perspectief Plan (OPP). Omdat de ontwikkeling niet stopt nadat zij van school gaan, kunnen wij bij het inzetten van begeleiding een vervolg OPP opstellen. Het ligt voor de hand om het OPP en het hierboven omschreven Perspectiefplan en het Plan van Aanpak van Werk & Inkomen te harmoniseren. Vanuit wettelijke regelgeving zou een Plan van Aanpak en/of perspectiefplan een bijlage kunnen zijn van het OPP. Daar waar geen OPP is, wordt een perspectiefplan leidend. Sluit ook het MBO en RMC aan op systematiek van OPP ter preventie en aanpak van voortijdig schoolverlaten.

Aandachtspunt is het wijk- en vraaggericht werken van de jeugd- en gezinsteams en sociale wijkteams. De vraag is of jongeren in een kwetsbare positie op deze wijze goed bereikt worden. Het strekt tot de aanbeveling in een pilot te onderzoeken of een meer stedelijk of bovenstedelijk team dat deze doelgroep als specialisme heeft en meer outreachend te werk gaat, beter aansluit op de behoeften en jongeren eerder/beter bereikt. Een andere schaal zou ook het knelpunt rond het vele grensverkeer tussen VO, Pro/Vso en MBO-vestigingen beter kunnen ondervangen. Samenwerking met Haaglanden, Midden Holland, Haarlem en Haarlemmermeer is nodig.

Maak ook voor jongeren zonder uitkeringsvraag begeleiding naar werk mogelijk

Om tot een integrale aanpak te kunnen komen is het nodig dat alle begeleiding en instrumenten die de Participatiewet biedt, ingezet kunnen worden voor alle jongeren, ongeacht of zij uitkeringsgerechtigd zijn. Het advies is daarom om het participatiebudget ook in te zetten voor jongeren in een kwetsbare positie omdat zij aan het begin van hun arbeidzame leven staan en anders het risico lopen langdurig in een uitkering terecht te komen.

Om tot een integrale aanpak te kunnen komen is het nodig dat alle begeleiding en instrumenten ingezet kunnen worden voor alle jongeren, ongeacht of zij uitkeringsgerechtigd zijn. Het advies is deze ruimte te nemen, in ieder geval voor jongeren, zodat zij niet onnodig op de bank of in de uitkering komen te zitten¹.

¹ Redenen waarom een jongere geen recht op een bijstandsuitkering heeft:

1. Leeftijd; jongeren die geen startkwalificatie kunnen behalen zijn vanaf 16 jaar niet meer onderwijsplichtig en hebben over het algemeen ondersteuning nodig bij het vinden en

Zorg voor goede communicatie

Niet bij alle jongeren is voldoende bekend over de verplichtingen die ontstaan als ze 18 jaar worden, zoals belasting, zorgverzekering en het betalen van een eigen bijdrage. Hiernaast is er vaak ook onvoldoende bekend (zowel bij jongeren, aanbieders als teams werkzaam in de gemeente) over mogelijke financiële oplossingen zoals het minimabeleid of arbeidstoeleidingsprojecten van de gemeente. Op basis van een perspectiefplan kunnen gemeentelijke diensten heel gericht communiceren over regelingen, voorzieningen en instrumenten die van belang zijn voor de betreffende jongere.

De werkgroep adviseert ook in algemene zin communicatiebeleid te formuleren voor jongeren die 18 worden, net zoals dit gebeurt in de leeftijd 0-4 jaar. Gemeenten zouden bij de 18^e verjaardag van inwoners een brief kunnen sturen en/of op de gemeentelijke website een pagina kunnen toevoegen: 'zaken die veranderen als je 18 wordt', met verwijzing naar websites en apps die er op de markt zijn. Jongeren die nog geen hulp ontvangen of zorgmoe zijn, geven aan niet te weten waar zij moeten zijn als ze hulp nodig hebben. Een duidelijke routekaart moet onderdeel zijn van deze communicatie. Neem ook ouders van jongeren die nog thuis wonen hierin mee.

---

behouden van werk. "Warme overdracht" van deze jongere door het onderwijs naar de gemeente start al op 15 jarige leeftijd, namelijk in het schooljaar waarin zij 16 worden.

2. Alimentatie; gescheiden ouders zijn nog alimentatieplichtig tot 21 jaar, dit wordt beschouwd als inkomen.
3. Vermogen; (groot)ouders hebben gespaard op een jongerenrekening en dit geld komt op naam van de jongere staan wanneer zij 18 worden.
4. Verblijf in instelling; jongeren van 18,19, en 20 jaar die in een instelling verblijven hebben geen recht op een bijstandsuitkering.
5. WW-recht; wanneer duidelijk is dat iemand met een indicatie banenafpraak begeleiding en instrumenten nodig heeft om bemiddeld te kunnen worden naar werk is het niet effectief wanneer gewacht wordt met het inzetten van deze instrumenten totdat recht op bijstand ontstaat.
6. Verblijf in penitentiaire inrichting
7. Geen verblijfsvergunning